

УДК 021.6(4):027.5(477)

*Ольга Шендрик,
аспірантка КНУКіМ*

Участь публічних бібліотек України у проекті "Креативна Європа" як чинник розвитку європейської співпраці

Проаналізовано особливості європейської ініціативи "Креативна Європа" як одного з найбільших проектів культурно-гуманітарного спрямування. Висвітлено перспективи участі в ньому публічних бібліотек України.

Ключові слова: міжнародна співпраця, міжнародна проектна діяльність, "Креативна Європа", публічна бібліотека.

Постановка проблеми. Сучасний рівень розвитку міжнародних зв'язків характеризується прагненням до плідної та взаємовигідної співпраці за усіма напрямками, поглибленням координаційних та інтеграційних процесів, зокрема і в бібліотечній галузі. Залучення бібліотек України до міжнародних програм і проектів, посилення зв'язків у сфері забезпечення доступу до документів на основі сучасних інформаційних технологій, збільшення кількості особистих контактів суттєво вплинули на зміни у практичній діяльності установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українознавчій науці роль і проблеми міжнародної співпраці, реалізації міжнародних проектів у бібліотечно-інформаційній сфері висвітлювали О. Воскобойнікова-Гузєва, Т. Вилегжаніна, Т. Кулаковська, Д. Ніколаєв, Л. Прокопенко, Г. Солоїденко, І. Шевченко, О. Онищенко, В. Пашкова, І. Лобузін, Т. Ярошенко, В. Попик, Т. Гранчак, В. Загуменна, Т. Ківшар, Т. Добко, Л. Дубровіна та ін. Участь російських бібліотек у міжнародній співпраці розглядали російські науковці С. Гришина, А. Земсков, М. Алексєєва, Н. Ігумнова, Я. Шрайберг та ін. [1; 2].

Однак, як свідчить аналіз літератури, цілісного, комплексного дослідження проблеми міжнародної співпраці у бібліотечно-інформаційній сфері здійснено не було.

Мета статті — розглянути аспекти участі публічних бібліотек України в проекті "Креативна Європа" як чинникові розвитку європейської співпраці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із важливих напрямів діяльності Міністерства культури України є креативні індустрії, що набули активного розвитку 2017 р.

Серед сучасних європейських ініціатив, що декларують важливість інвестицій у культуру, виокремимо програму Європейської Комісії "Креативна Європа" як один із найбільших проектів культурно-гуманітарного спрямування, який надає значні мож-

ливості для розвитку культурного й креативного секторів у країнах — членах ЄС. Програма, розрахована на 2014—2020 рр., передбачає реалізацію мистецьких проектів країн Європи, а також участь держав — учасниць Східного партнерства (Молдови, Грузії, Туреччини, України). 19 листопада 2015 р. наша країна підписала угоду про участь у програмі "Креативна Європа" і стала учасницею підпрограм "Культура" й "Медіа", насамперед у сфері організації та проведення навчальних заходів, ярмарків, фестивалів і заходів із розширення цільової аудиторії. Залучення до програми надасть можливість претендувати на грантові ресурси та фінансувати спільні з європейськими партнерами культурні, пам'яткоохоронні та інші проекти.

Умовою участі у програмі "Креативна Європа" є членство в ЄС (зокрема й асоційоване) та сплата щорічного вступного внеску до бюджету ЄС, розмір якого визначають для кожної країни індивідуально (з врахуванням показників ВВП, кількості населення тощо).

У Додатку I до Угоди між Урядом України та Європейською Комісією про участь нашої держави у програмі "Креативна Європа" передбачено пільгові умови, зокрема сплата символічної суми вступного внеску на перші два роки в розмірі 1 євро. Надалі це рішення підлягатиме перегляду та можливим змінам на щорічній основі згідно з досягнутими домовленостями між сторонами.

За відсутності домовленостей про пільгові умови участі й сплати щорічного вступного внеску Україна може розраховувати на максимальну суму фінансової підтримки, виділеної з бюджету програми "Креативна Європа" для забезпечення роботи Національного бюро, яка не перевищуватиме 50% загального бюджету на цю діяльність і становитиме не більш як дві третини фінансового внеску країни.

Верховна Рада України ухвалила Закон "Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Європей-

ською Комісією про участь України у програмі "Креативна Європа": програма Європейського Союзу для сектору культури та креативності, та про співробітництво між Україною та Європейським Союзом у підпрограмі "Медіа" програми "Креативна Європа" від 3 лютого 2016 р. № 978-VIII. Отже, потенціал, який європейська спільнота визнає за культурою, — це передусім можливості для багатьох інновацій, зокрема і в бібліотечній галузі.

Запланований бюджет становить майже 1,46 млрд євро. Програма складається з трьох компонентів: культура (31%), медіа (56%) та секторальний напрям (13%), що має на меті підготовку та оцінювання проектних пропозицій у сферах культури та аудіовізуальної політики, у тому числі медіа.

Підпрограма "Культура" охоплює такі напрями: проекти європейської співпраці (підтримка трансграничної партнерської взаємодії, сприяння доступу до досягнень європейської культури й креативних індустрій, промоція інновацій і креативності); літературні переклади (підтримка ініціатив із перекладу та популяризації літературних творів через ринки ЄС, сприяння доступу читачів до високоякісної європейської літератури); європейські платформи (промоція молодих діячів культури й сприяння мобільності та доступності авторів і виконавців, зокрема тих, хто не має міжнародного визнання); сприяння розширенню аудиторії та забезпечення доступу до цінностей і культурних надбань Європи.

У кожній країні — учасниці програми "Креативна Європа" діє Національне бюро, співробітники якого поширюють інформацію щодо проекту на національному рівні, пропонують різноманітні види підтримки й можливості, доступні у межах європейських програм; надають роз'яснення стосовно участі у проекті національних представників сектору культури та креативних індустрій; заохочують до трансграничної співпраці професіоналів, інституційні платформи та мережі в галузі культури й креативних індустрій; надають консультації та забезпечують проведення навчальних заходів для національних учасників; координують взаємодію з членами Європейської Комісії й інформують про результати виконання програми та її вплив на розвиток міжнародних відносин. Бюро функціонує незалежно від національних органів влади чи європейських структур.

Подати заявку на участь у відборі для отримання фінансування проекту може організація будь-якої форми власності, яка понад два роки має статус юридичної особи та партнерів щонайменше у трьох країнах — учасниках програми, зареєстрованих згідно з встановленою процедурою на Порталі учасника Виконавчої агенції з питань освіти, культури та аудіовізуальних питань (орган, який підпорядковується Європейській Комісії та здійснює практичну діяльність у рамках культурних і освітніх програм ЄС). Учасники самостійно подають заявки через онлайн-форми, доступні на веб-порталі проекту.

Для оцінювання проектних заявок залучають незалежних експертів, інформація про яких зберігається

в базі даних Виконавчої агенції з питань освіти, культури та аудіовізуальних питань. Щоб уникнути конфлікту інтересів, розроблено чіткі правила відбору експертів, чия сфера діяльності якнайкраще відповідає проблематиці проектної заявки. Всі проекти оцінюють за балами згідно з відповідною шкалою, а після висновків експертів розглядають члени Комісії з оцінювання, які ухвалюють остаточне рішення. При відборі головну увагу приділяють дотриманню термінів подання заявок, наявності всіх необхідних документів, якості методології проекту, обґрунтуванню фінансових витрат на його реалізацію тощо [4].

Проект "Креативна Європа" сприяє міжнародній співпраці та культурному обміну, зокрема у підпрограмі "Культура" зазначено такі канали: European Networks ("Європейські мережі"), Cooperation Projects ("Проекти в галузі співпраці") і European Platforms ("Європейські платформи"). Щоб подати заявку для отримання фінансування за цими напрямками, потрібно тісно співпрацювати з організаціями-партнерами, налагодженню та зміцненню зв'язків з якими сприяють зібрання, фестивалі, конференції, семінари за участі міжнародних та європейських представників.

У межах підпрограми "Культура", як зазначалося, передбачено фінансування за такими напрямками:

1. Проекти:

— проект європейської співпраці, що має на меті підтримку європейського культурного розмаїття. Вирізняють *малі проекти*, що тривають до 48 місяців і передбачають участь від 3 країн — учасниць та обсяг фінансування до 200 тис. євро за проект. Тривалість *великих проектів* становить понад 48 місяців, число країн-партнерів — від 6, а обсяг коштів сягає до 2 млн євро за проект.

Канал фінансування, що охоплює найбільшу частину бюджетних відрахувань у межах підпрограми "Культура", передбачає спільну участь у міжкультурних проектах, а також інших творчих ініціативах для найширшого спектра організацій культурного профілю з різних європейських країн. Підпрограма покликана розширити доступ до європейських культурних надбань, а також сприяти розвитку інновацій і мистецтва;

— проекти транснаціональної співпраці між культурними й творчими організаціями в рамках ЄС і за його межами, що охоплюють один або кілька культурних і творчих секторів та можуть бути міждисциплінарними;

— проекти, спрямовані на: розвиток навичок, компетенцій та ноу-хау, зокрема як адаптуватися до цифрових технологій; апробація інноваційних підходів до розвитку аудиторії; випробування нових бізнес-моделей і менеджменту; сприяння міжнародній співпраці й розвитку кар'єри в ЄС та за його межами; спрощення доступу до професійних можливостей; організація міжнародних культурних заходів, як-от туристичні події, виставки, обміни та фестивалі; підтримка циркуляції європейської літератури в Європі та за її межами; активізація інтересу та розширення доступу до європейських культурних і творчих надбань.

2. Літературні переклади охоплюють *дворічні проекти* (переклад серії з 3—10 літературних творів,

які відповідають певним критеріям), обсяг фінансування — 100 тис. євро за проект; *рамкові партнерські угоди* (грант надається на щорічній основі одному видавництву / групі видавців для підтримки проектів з перекладу серії з 5—10 літературних творів), обсяг фінансування — 100 тис. євро за проект.

Канал фінансування забезпечує підтримку ініціатив із перекладу й популяризації літературних творів через ринки ЄС, сприяння доступу читачів до високоякісної європейської літератури, а також компенсацію витрат на видавництво й рекламу творів.

У межах підпрограми видавці отримують кошти для перекладу, публікації й просування пакету творів художньої літератури (не менш як 3 і не більш як 10). Переклад має бути з/або на мову, офіційно визнану в країнах — членах ЄС чи країнах — партнерах ЄС за програмою "Креативна Європа". Зокрема, пріоритет отримують переклад і просування книг українських авторів англійською, французькою, німецькою, іспанською мовами або європейської літератури українською мовою, а також переклад книг, автори яких є лауреатами премії ЄС із літератури.

3. Третій напрям — європейські мережі — передбачає підтримання професійних мереж, котрі складаються щонайменше з 15 організацій-членів із 10 країн-учасниць. Обсяг фінансування — 250 тис. євро на рік.

Канал фінансування використовують для розвитку мереж співробітництва, що сприяють професійному вдосконаленню у секторі за допомогою спільної роботи, взаємного навчання на досвіді колег, творчому обмінові тощо. Передбачено досягти структурованості сектору, тому перевагу віддаватимуть обмеженій кількості мереж співпраці з широким охопленням і збалансованою роботою за підсекторами.

Європейські платформи мають на меті підтримку проектів із поширення мистецьких творів, промоції нових імен, сприяння мобільності митців. Умовами участі є щонайменше 10 організацій-членів із 10 країн-учасниць.

Найважливішим кроком у підготовці до спільного проекту є формування потужної команди партнерів або "співорганізаторів" із різних європейських країн, які прагнуть до співпраці культурного характеру. Водночас з оформленням чітких письмових домовленостей потрібно налагоджувати тісні робочі відносини між співорганізаторами.

Обираючи спільний культурний проект для участі, варто враховувати, що налагодження міцних зв'язків із потенційними партнерами є необхідною умовою для забезпечення рівноправної участі кожної сторони у плануванні й реалізації проекту. Кожен з учасників має бути впевнений у спроможності кожного зі співорганізаторів виконати свої грошові зобов'язання за проектом, а отже питання фінансового характеру слід відкрито обговорювати від початку.

Для того, щоб до підготовки проекту долучилися всі співорганізатори, потрібно на ранніх його етапах підготувати необхідні оперативні плани та матеріали. Спільна робота партнерів дасть змогу визначити:

- конкретну мету колективного проекту;
- учасників, які прагнуть долучитися до проекту;

- цільову аудиторію і категорію громадськості;
- календарний план усіх проектних заходів;
- повні витрати та доходи за проектом [3].

Найближчим часом у межах проекту "Креативна Європа" заплановано провести конкурси: "Художні переклади"; на відбір проектів з міжнародної співпраці, включно з окремим конкурсом "Охорона культурної спадщини".

На сьомому Книжковому Арсеналі, що відбувся на початку червня 2018 р., за ініціативою національного бюро "Креативна Європа" разом з European Union in Ukraine було організовано та проведено відкрите обговорення за темою "Креативна Європа" як інструмент: Досвід Латвії та Британії". Учасники зустрічі приділили увагу особливостям подання заявок, умовам діяльності й звітності у межах програми "Креативна Європа". За участі Р. Пунка (президент Латвійської асоціації видавців) та Дж. Тукі (Видавничий дім Peirene Press, Велика Британія) обговорено напрям "Художні переклади", також українські видавці отримали поради професіоналів щодо створення успішного проекту [5].

На сучасному етапі наша держава разом із країнами-партнерами впроваджує чотири проекти, на які виділено кошти, з них два — у сфері охорони культурної спадщини, один — у сфері урбаністики, один — у сфері культури та дітей. В одному проекті бере участь Національний центр народної культури "Музей Івана Гончара" разом із партнерами з Франції та Угорщини. Метою ініціативи було створення на сайті закладу інтерактивної карти нашої держави, на якій представлено автентичні українські пісні різних регіонів, перекладені англійською, угорською та французькою мовами. Користувачі з партнерських країн, заходячи на сайт, матимуть змогу дізнатися про українську культуру, мову та завдяки перекладу вивчати пісні.

Як зазначає керівник Національного бюро програми ЄС "Креативна Європа" в Україні Ю. Федів, якісних ідей у державі вистачає, на чому наголошують і європейські партнери. В більшості країн діє таке правило: якщо організація отримує міжнародне чи європейське фінансування, держава гарантує співфінансування, наприклад, якщо 60% надає "Креативна Європа", то 40% — держава. В Україні, на жаль, ситуація протилежна, тобто для подання на грант організація має внести 40% власних коштів. Фінансову підтримку можуть надати посольства інших країн, міжнародні громадські організації, американські фонди, за винятком представників Європейського Союзу. Такі умови значно знижують мотивацію подавати заявку на грант.

Першим кроком для залучення публічних бібліотек України до програми "Креативна Європа" є проведення тренінгів в обласних універсальних наукових бібліотеках, присвячених правильному укладанню заявок на проекти міжнародної співпраці. Під час заходу учасники обговорюють програму "Креативна Європа 2014—2020", підпрограми "Культура" й "Медіа", культурні та креативні аспекти, недоліки надісланих заявок, особливості їхнього подання, якість партнерства, бюджет проекту, а також фахівці надають рекомендації для цікавих партнерських проектів європейського рівня.

Особливий акцент ініціатори тренінгів роблять на тому, що для успішного розгляду проекту членами Експертної ради він насамперед має відповідати основним пріоритетам програми "Креативна Європа": слугувати мобільності діячів культурного та креативного секторів; сприяти зростанню зацікавленої аудиторії та залученню населення сільської місцевості, соціально незахищених верств і людей з обмеженими можливостями до культурної індустрії; кожен проект має генерувати нові ідеї, рішення та бізнес-моделі, що передбачає проведення тренінгів для діячів культури, організацію освітніх заходів, навчання ефективного використання новітніх технологій [3].

Зокрема, такі тренінги відбулися в Чернівецькій ОУНБ ім. М. Івасюка, Хмельницькій ОУНБ, Івано-Франківській ОУНБ ім. І. Франка, Запорізькій ОУНБ, Полтавській обласній бібліотеці ім. Котляревського тощо.

Висновки. Участь публічних бібліотек України у проекті "Креативна Європа" сприятиме: розвитку міжнародної співпраці у бібліотечно-інформаційній сфері; розширенню партнерства із закордонними бібліотеками; позитивній діяльності з промоції публічних бібліотек України на міжнародному рівні; впровадженню нової конкурентної системи фінансування для публічних бібліотек країни; неформальному навчанню та підвищенню кваліфікації бібліотечних кадрів; виробленню стратегії розширення аудиторії; реалізації нових міжнародних проектів; залученню вітчизняних бібліотек до діяльності міжнародних організацій; забезпеченню ресурсів для транснаціональної співпраці; подоланню бар'єрів, котрі стримують інтеграцію українських бібліотек у світові корпоративні проекти, що, зі свого боку, стимулюватиме розвиток міжкультурної комунікації.

Список використаної літератури

1. *Вилегжаніна Т. Т.* Українські бібліотеки в процесі євроінтеграції / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. — 2016. — № 3. — С. 4—5.
2. *Воскобойнікова-Гузєва О. В.* Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія / О. В. Воскобойнікова-Гузєва ; наук. ред. Г. І. Ковальчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : Академперіодика, 2014. — 362 с.
3. *Інформаційний день "Тренінги".* — Режим доступу: <http://creativeeurope.in.ua/uk/node/410> (дата звернення 10.05.2018). — Назва з екрана.
4. *Програма ЄС "Креативна Європа".* — Режим доступу: http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245024746&cat_id=245019207 (дата звернення 12.05.2018). — Назва з екрана.
5. *Сьомий Книжковий Арсенал.* — Режим доступу: <http://creativeeurope.in.ua/uk/node/97> (дата звернення 12.06.2018). — Назва з екрана.

Проанализированы особенности европейской инициативы "Креативная Европа" как одного из крупнейших проектов культурно-гуманитарного направления. Освещены перспективы участия в нем публичных библиотек Украины.

The features of the European Creative Europe Creative Initiative as one of the largest cultural and humanitarian projects are revealed. Prospects of participation of public libraries of Ukraine in the project "Creative Europe" are discussed.

Надійшла до редакції 14 вересня 2018 року

УДК 025.323:001.4:004.77]:027.021(477-25)ДНПБ

Наталія Зоріна,

науковий співробітник відділу комплектування та наукового опрацювання документів ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

Відображення сучасної термінології в авторитетному файлі "Предметні заголовки"

Розглянуто питання створення й застосування авторитетного файлу "Предметні заголовки" з питань освіти, педагогіки та психології в електронному каталозі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Висвітлено особливості формування й редагування авторитетного файлу "Предметні заголовки" та відображення в ньому сучасної освітньої термінології відповідно до нового українського законодавства в галузі освіти й науки.

Ключові слова: предметні рубрики, авторитетні файли, авторитетний контроль, термінологія, авторитетні записи, предметні заголовки, електронні каталоги.

Згідно із Законом України "Про освіту", вона "...є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і

культурою, та держави" [11]. Освітня галузь — це основна сфера, що забезпечує розвиток суспільства, формує його інтелектуальний і виробничий потенціал, а отже проблема формування нової освітньої системи потребує особливої уваги [1; 4].